

ΕΧΕΙ ΜΕΛΛΟΝ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ;

Οι δημοκρατίες του εικοστού πρώτου αιώνα όλο και περισσότερο θα έρχονται αντιμέτωπες με ένα γιγαντιαίο πρόβλημα που γεννά η ανάπτυξη της **τεράστιας μηχανής**, όπου **επιστήμη, η τεχνοκρατία και γραφειοκρατία** συνδέονται στενά. Αυτή η τεράστια μηχανή δεν παράγει μόνο **γνώση και διαφωτισμό**, παράγει επίσης **άγνοια και τύφλωση**.

Η ανάπτυξη των κλαδικών επιστημών δεν έφερε μόνο τα πλεονεκτήματα της διαίρεσης της εργασίας, έφερε και τα μειονεκτήματα της **υπερ-εξειδίκευσης της περιχαράκωσης και του κατακερματισμού των γνώσεων!** Οι τελευταίες έχουν γίνει όλο και περισσότερο **ερμητικές**, ήτοι προσβάσιμες μόνον από ειδικούς, και ανώνυμες, συμπυκνωμένες μέσα σε τράπεζες δεδομένων, χρησιμοποιούμενες από **ανώνυμους οργανισμούς** με προεξέχοντα όλων το κράτος.

Ομοίως, η **τεχνική γνώση** φυλάσσεται μόνο για τους ειδικούς, που η **ικανότητά** τους μέσα σε ένα κλειστό τομέα συμβαδίζει μαζί με την **ανικανότητά** τους από τη στιγμή που εξωτερικές επιδράσεις παρεμβάλλουν παράσιτα στον τομέα αυτό. Μέσα σε τέτοιες συνθήκες ο **πολίτης χάνει το δικαίωμα στη γνώση!** Έχει το δικαίωμα να προσλάβει μια **εξειδικευμένη γνώση** κάνοντας ad hoc σπουδές, αλλά στερείται, ως πολίτης, μιας **ολιστικής και σωστής αντίληψης**.

Τα πυρηνικά όπλα για παράδειγμα, αφαίρεσαν τελείως από τον πολίτη τη δυνατότητα να τα σκέφτεται και να τα ελέγχει. Η χρήση τους είναι παραδομένη στην εξουσία και την απόφαση του **αρχηγού του κράτους και μόνο**, χωρίς τη γνωμοδότηση κανενός τακτικού δημοκρατικού θεσμού! Όσο περισσότερο η πολιτική γίνεται **τεχνική** τόσο περισσότερο ο **δημοκρατικός της χαρακτήρας φθίνει**.

Το πρόβλημα δεν τίθεται μόνο στην κρίση ή στον πόλεμο. Υφίσταται και στην καθημερινή ζωή: η ανάπτυξη της τεχνογραφειοκρατίας εγκαθιδρύει τη βασιλεία των «ειδικών» σε όλους τους τομείς, που μέχρι πρότινος εξαρτιόταν από τις πολιτικές διαβουλεύσεις και αποφάσεις και υποκαθιστά τους πολίτες στους τομείς, που είναι ανοιχτοί σε πιο λογική χειραγώγηση, όπως η **πατρότητα, η μητρότητα, η γέννηση και ο θάνατος**. **Αυτά τα προβλήματα** δεν μπήκαν στην **πολιτική συνείδηση**, ούτε σε **δημοκρατικό διάλογο** κατά τον εικοστό αιώνα, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων.

Αν δούμε το πρόβλημα της σε βάθος διαπιστώνουμε ότι το χάσμα που οξύνεται ανάμεσα σε μια **ερμητική, υπερεξειδικευμένη τεχνοεπιστήμη** και στους **πολίτες** δημιουργεί να διψισμό ανάμεσα στους **γνώστες** - που η γνώση τους είναι εντούτοις, **κατακερματισμένη** και δεν τους δίνει τη δυνατότητα να βάζουν τα πράγματα σε ένα πλαίσιο και να έχουν την εποπτεία τους - και αφετέρου, τους **αδαείς** δηλαδή το **σύνολο των πολιτών**. Έτσι δημιουργείται μια νέα **κοινωνική αντίθεση** ανάμεσα σε μια «νέα τάξη» και τους πολίτες.

Το ίδιο πράγμα συμβαίνει και σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στις συνεχείς νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας **ανάμεσα στις πλούσιες και τις φτωχές χώρες**. Οι πολίτες αποβάλλονται από τον πολιτικό χώρο, που όλο και περισσότερο γίνεται κτήμα των ειδικών και η κυριαρχία της «νέας τάξης» εμποδίζει την πραγματικότητα τον **εκδημοκρατισμό της γνώσης**.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες η αναγωγή του **πολιτικού** στο **τεχνικό** και στο **οικονομικό**, η αναγωγή του **οικονομικού στην αύξηση, η απώλεια των σημείων αναφοράς και των οριζόντων**, όλα αυτά προκαλούν την **εξασθένηση της ιδιότητας του πολίτη**, τη φυγή και την καταφυγή στην **ιδιωτεύση, την εναλλαγή ανάμεσα σε απάθεια και βίαιες εξεγέρσεις**. Έτσι παρά την διατήρηση των δημοκρατικών θεσμών η **δημοκρατική ζωή φθίνει**.

Σ' αυτές τις συνθήκες γεννιέται **στις θεωρούμενες δημοκρατικές κοινωνίες** η ανάγκη να **αναγεννήσουν τη δημοκρατία**, την ίδια ώρα που σε ένα μεγάλο μέρος του κόσμου μπαίνει το πρόβλημα να **γεννηθεί η δημοκρατία** και που οι πλανητικές ανάγκες απαιτούν να κυοφορηθεί μια **νέα δημοκρατική δυνατότητα**, που να ανταποκρίνεται στην κλίμακα τους.

Η **αναγέννηση της δημοκρατίας προϋποθέτει την αναγέννηση της έννοιας του πολίτη**. Η **αναγέννηση της έννοιας του πολίτη προϋποθέτει την αναγέννηση της αλληλεγγύης και της ευθύνης**, δηλαδή της **ανάπτυξης της άνθρωπο -ηθικής**.

Τέλος μπορεί να αναρωτηθούμε αν το Σχολείο θα μπορούσε να είναι ουσιαστικά και συγκεκριμένα ένα **εργαστήριο δημοκρατικής ζωής!** Φυσικά θα αφορούσε μια **περιορισμένη δημοκρατία** με την έννοια ότι ο διδάσκων δεν μπορεί να εκλεγεί από τους μαθητές του, ότι η **αναγκαία αυτοπειθαρχία** δεν μπορεί να υποκαταστήσει την **εξωτερική πειθαρχία** και με την έννοια, επίσης, ότι κατ' αρχήν **ανισότητα ανάμεσα σε αυτούς, που γνωρίζουν και σε αυτούς που μαθαίνουν** δεν θα μπορούσε να υποσκελιστεί.

Παρ' όλα αυτά, και σε κάθε περίπτωση η κεκτημένοι αυτή την αυτονομία της ηλικιακής ομάδας των εφήβων το απαιτεί, η εξουσία δεν μπορεί να είναι **άνευ όρων** και θα μπορούσαν να θεσμοθετηθούν κανόνες αμφισβήτησης των αποφάσεων που κρίνονται αυθαίρετες. Παραδείγματος χάρη από ένα συμβούλιο της τάξης, που θα εκλέγεται μάλιστα από τους μαθητές.

Αλλά κυρίως η τάξη πρέπει να είναι χώρος **μάθησης της επιχειρηματολογίας των κανόνων**, που απαιτεί ο **διάλογος της συνειδητοποίησης των αναγκών** και των **διαδικασιών της κατανόησης** της σκέψης του άλλου, της έκφρασης και του σεβασμού των μειονοτικών ή φωνών που παρεκκλίνουν. Επίσης η **κατανόηση** πρέπει να **παίξει ένα κεντρικό ρόλο στη δημοτική δημοκρατική μάθηση**.

Ο Καντ, πολύ έγκαιρα είχε επισημάνει πως το γεωγραφικό πεπερασμένο της Γης μας επιβάλλει στους κατοίκους της μια αρχή **παγκόσμιας φιλοξενίας** αναγνωρίζοντας τον άλλον το δικαίωμα να μην τον αντιμετωπίζουμε **σαν εχθρό**. Ήδη από τον εικοστό αιώνα η κοινότητα του αιώσιου πεπρωμένου μάς επιβάλλει την **αλληλεγγύη**, ως ζήτημα **ζωτικής σημασίας!** Και παρά ταύτα επικρατεί επί των ημερών η **βαρβαρότητα**, σχεδόν **σε όλο τον Πλανήτη μας**.

Θαρρούμε ότι η δημοκρατική σκέψη, κατανόηση και προπαντός η πίστη στην ορθή εφαρμογή τους εξαρτάται βασικά από την Ολιστική Παιδεία και την Ανδραγωγική Τέχνη. Τούτέστιν από την ώριμη και συνάμα ευχέρεια προσέγγισης της αλήθειας, του κάλλους και του γενικότερου αγαθού. Η δημοκρατική συνύπαρξη συνιστά το πιο ευαίσθητο πολίτευμα. Απαιτεί συνθήκες γονιμότητας, τουτέστιν ανθρωπινότητας.

Η Δημοκρατία **συνιστά την πιο λεπτή επινόηση του ανθρώπινου πνεύματος** για την κοινωνική ζωή, καθόσον δημιουργεί συνθήκες **αποκέντρωσης και διάχυσης της εξουσίας**. Είναι το πιο αποτελεσματικό όπλο, που έχει επινοήσει ο άνθρωπος για να αντιμετωπίσει την **αφροσύνη** και την **αλαζονεία**, που παράγει κάθε υπερβολή. Συνιστά το **κορυφαίο πολίτευμα του αρίστου μέτρου, της ταπεινότητας και της συμμετοχικότητας του ατόμου**.

Μία **εξελικτική διαδικασία** πάντα "εν κινήσει", που δεν είναι **ολοκληρωμένη ποτέ**. Συνιστά τη **ζωική δύναμη κάθε κοινωνικού συνόλου**. Πρέπει καθημερινά να αποδεικνύει ότι είναι "ζωντανή" και πάντα ενεργή. Ως ζωντανός οργανισμός συνιστά μία **αέναη διεργασία**, που μοιάζει με **ροή ευθύνης σε ρόλο ενέργειας για την τήρηση ζωντανής της πολιτείας**.

Είναι ένα **διαρκές άλγυμα και πρόταγμα όλων των μελών της** για να αποδώσει άνθη και καρπούς σε πεδία, όπως ήθη, ίσες ευκαιρίες και ανώτερες μορφές **αλληλεπίδρασης των ανθρώπων σε πεποιθήσεις και θρησκευτικά πιστεύω**, σε κάθε πτυχή του δημόσιου και ιδιωτικού βίου. Το δημοκρατικό ιδεώδες σημαίνει **αυτοκυβέρνηση**, ήτοι απαιτεί **αυτοοργάνωση, αυτονομία, αυτοδιαχείριση και συνευθύνη στα πάντα**. Απαιτεί πολίτες **σώφρονες αγαθούς**, ώστε να δικαιούνται **μερίδιο στη διακυβέρνηση της χώρας**.

Απαιτεί, συνήθως, **περισσότερα από όσα είναι συχνά διατεθειμένοι να δώσουν οι πολίτες**. Δεν σημαίνει μακαριότητα, ηρεμία, ακινησία και πλήρωση. **Ποτέ οι δημοκρατικές κατακτήσεις δεν είναι απόλυτα προστατευμένες**. Απαιτείται συνεχής ανησυχία και ακοίμητη εγρήγορση. Σε ένα κακό δημοκρατικό γίγνεσθαι ακόμη και **οι ενάρετοι πολίτες** δεν μπορούν να δρουν προς **όφελος του συνόλου!**

Σήμερα, η **ποικιλόμορφη δημοκρατία** αντιμετωπίζει **συνεχώς και νέους κινδύνους**. Η **ανθρώπινη προσωπικότητα** έχει τεθεί σε **δεύτερη μοίρα** έναντι του **εμπορικού κέρδους**. Η μαζική κουλτούρα έχει κυριαρχήσει της **πνευματικής καλλιέργειας**. Οι φοβερές **ανισότητες σε συνδυασμό με την ακραία ατομοκρατία** ενισχύουν τη **βαρβαρότητα**. Η αγωγή με την κάθετη διδασκαλική έννοια έχει χάσει σημαντικό μέρος από την αίγλη της και την ουσία της, λόγω οριζόντιας διάδοσης **καταιγισμού πληροφοριών και μηνυμάτων μέσω των κάθε είδους Μ.Μ.Ε. και διαδικτύου**.

Εκτιμάται, ως απόλυτα **επιτακτική μία κοπερνίκεια στροφή στην όλη παιδεία**, ώστε να καλλιεργηθεί μεταξύ των πολιτών που λειτουργούν, ως μέλη δημοκρατικής πολιτείας, ένα **πνεύμα αδελφοσύνης**, όμοιο με εκείνο της **υγιούς οικογένειας**. Καθόσον **και η οικογένεια «βάλλεται» από παντού και καταρρέει!!!** Μόνον σε πνεύμα αδελφοσύνης βρίσκουν νόημα και μπορούν να εξισορροπηθούν με δίκαιο τρόπο οι αγεφύρωτες διασπαστικές τάσεις, που προκαλούνται κατά την εφαρμογή της **ατομικής ελευθερίας και ισότητας** (βασικές αξίες της Δημοκρατίας) και οι αντικρουόμενες συνιστώσες, που ανακύπτουν, όπως η **διαφορετικότητα, η ατομικότητα, η συγκρισιμότητα** και τόσα άλλα δικαιώματα και αγαθά.

Από τις απόψεις και θέσεις που διατυπώθηκαν καταλήγουμε αβίαστα **ότι είναι αναγκαία μία διαρκής μέριμνα φροντίδα και προσπάθεια εκ μέρους όλων μας για μία πληρέστερη και διά βίου ολιστική παιδεία**, ώστε δια του **παραδείγματος**, της γνώσης και της πειθούς να βοηθήσουμε τις νεότερες γενεές στην εμπέδωση του **συνανήκειν**, την **αυτοπραγμάτωσή** τους και τη σύμπραξη στη **συμμετοχική Δημοκρατία όλων των πολιτών**.

Ας μη λησμονούμε ότι η **Ολιστική Παιδεία παρέχει άφθονα, εξαιρετικά και πολύ κρίσιμα εφόδια**, τόσο για την **προσωπική μας ανθρωπιστική αγωγή και βελτίωση**, όσο και για τη **συλλογική, τουτέστι κοινωνική συνύπαρξη ανθρωπίνων κοινωνιών**.

Πάντα, η Ολιστική Παιδεία αναζητά και διδάσκει την αρμονική σύνθεση της αλήθειας, του κάλλους και του ευρύτερο αγαθού.

Δημήτρης Μπάκας
18 Ιαν. 2024